

Într-o clădire în flăcări

Să fii blocat într-o clădire în flăcări... Împotriva a ceea ce se crede – sau a ceea ce credeam eu –, clădirile nu sunt înghițite instantaneu de flăcări enorme, ci, de cele mai multe ori, ard la foc mic, încetșor, bucată cu bucată, începând astfel o lungă și dure-roasă reglare de conturi cu moartea sau cu viața... Ezitări, regrete, întrebări... Indiferent de prețul ce trebuie plătit, dorința de a rămâne în viață se înfruntă cu atracția neantului, cu extincția oricărei revolte, cu nevoia de iertare a propriilor crime... Să-ți plătești cu piatră datoriile față de piatră: iată ceva mai străvechi, mai ferm, mai real și mai puțin compromițător decât să-ți reglezi ome-nește conturile cu omul. Datoriile eterne și insolubile ale pietrei către piatră, apă, foc, vânt și, probabil, om.

Să fii blocat într-o clădire în flăcări... În general, „omului” – aș putea, în locul lui „eu” sau „tu”, să mă refugiez în spatele unui obiect depersonalizat – îi trebuie foarte mult

Respectiv timp ca să-și dea seama că imobilul în care se află începe să ardă. Să spunem, de exemplu, că n-a auzit nici vocile, nici strigătele, nici sirenele, că, neatingând îndeajuns vreun obiect metalic, cum ar fi balustradele scărilor care ard la capătul de jos, n-a simțit căldura tot mai intensă, că nici măcar nu s-a gândit că toată clădirea ar putea să fie învăluită de un fum care se strecoară pe furiș pe sub ușa bine încuiată. Poate că toată lumea a fugit deja de mult, poate că e singur, lăsat în voia sorții, dar e mult mai probabil că pompierii au fost deja chemați, că totul va reveni la normal, că acest mic început de aventură va lua repede sfârșit... Trebuie să-și facă bagajul, trebuie să-i salveze în primul rând pe cei care pot fi salvați, există în asta un fond de realitate, un fond de viață? Pe de altă parte, unde sunt flăcările, la etajele de sus sau jos, la intrare, ori chiar aici? Probabil habar n-ai, nu știi ce să decizi...

Și probabil că e și greu de crezut... Cine va crede că o tragedie, la drept vorbind o tragedie prost pusă la cale și numai bună să figureze la rubrica faptelor diverse, a venit să-i bată la ușă? Cine va crede că o greșeală neînsemnată, o tigaie uitată pe foc sau lipsa asigurării de viață, i-a semnat condamnarea la moarte? Cine poate să creadă

Respe că mărunta lui existență ia sfârșit? Cine poate să creadă în mod serios că se va prăbuși avionul în care a urcat sau că propria țară va fi pustiită de război? (Unul pentru că nu ia destinul în serios, altul pentru că nu-și imaginează că destinul l-a luat în serios...) Și apoi, în epoca noastră, în era tehnologiei, la ora fisiunii atomului, a victoriei asupra cancerului, a inventării telefoanelor inteligente, cineva trebuie să fi chemat cu siguranță pompierii; în zilele noastre imobilele au scări de incendiu, asta nu poate să facă excepție; căutând bine, ai putea chiar să găsești un extingtor, mai rămâne să afli cum faci să funcționeze afurisitul ăsta de aparat, dar cel mai probabil e vorba de o alarmă falsă, de o panică nefondată, de un abuz, de un pur delir...

Atunci, deschizi ușa și ieși. Fumul. La etajul de deasupra, de dedesubt, la cel la care te afli, pe culoare, pe scări, în spatele fiecărei uși închise, în fața fiecărei ferestre deschise, peste tot e fum... În ochi, în plămâni... Mergi singur în penumbra culoarelor pustii... Culoare mai lungi decât o viață de om... Întâi în pas alergător, apoi din ce în ce mai lent, agățându-te, oprindu-te la fiecare pas... Începând o reglare de conturi grea și dureroasă... Fumul. La fiecare colț, în fiecare lucru și adânc în ele... Ca și cum

lumea ar fi trecut de la negru la alb, distanțele și minutele s-ar fi topit, și-ar fi amestecat cursurile, timpul și întinderea s-ar fi combinat. Toate astea nu pot să fie adevărate, îți zici, și apoi nu mai e nimic pe scări, n-am văzut nici măcar o flăcără! Nu văd flăcările, nici nu le aud, nici nu le simt mirosul; vin de sus, de jos, din toate părțile odată, nu știu, sau poate din spatele unei uși pe care o voi deschide curând, sau din tavanul care stă să se prăbușească... Agățat de balustrada care arde, încerci să te ridici și, fără să suferi totuși, îți zici că trebuie să te ridici, să te scoli în picioare, acolo, acum; fumul se cațără lent pe coloana ta vertebrală; cu picioarele acum frânte, ca o reptilă ce încearcă să se mențină la verticală, te îndemni să te ridici, prăbușindu-te în abisurile unui somn, ale unui vis în alb și negru, te străduiești să deschizi ochii și, de acum înainte, pentru tine nu mai există altă realitate decât limbile aceluia fum perfid, tandru și cald...

Să fii blocat într-o clădire în flăcări... Probabil e doar o metaforă, o metaforă a Turciei... Flăcările sunt cât se poate de reale, și morții, și sângele... Fum, numai fum, afară, înăuntru, da, înăuntru, adânc de tot...

Război și război

E povestea unei călătorii care începe la o sută de kilometri de Auschwitz și se sfârșește cu o sută de kilometri înainte de Cizre.

Sau mai degrabă tentativa de a istorisi o călătorie care va rămâne neterminată și despre care nu se poate spune nici unde și nici când a început, nici măcar când s-a încheiat. O tentativă care se va pierde în cursul nopților și în infinit și care, încă o dată, veșnic încă o dată, îmi va cere să-mi pun la bătaie ultimele puteri... Și probabil încă de la primul cuvânt, acel prim cuvânt care se face țândări izbindu-se de ceea ce nu se poate povesti – război, Auschwitz sau Cizre –, se arată înfrângerea. Renunțarea la toate poveștile care fac existența semnificativă, sacră sau suportabilă. Retragerea disperată în fața imensității inaudibilului, a ceea ce este pe vecie inaudibil. Drumul spre Auschwitz, spre Istanbul, spre Urfa – Conferința pentru pace de la Birecik –, spre Diyarbakır din Suriți, spre Silvan, spre

Cizre. Drumul spre Cizre, barat în preajma districtului Midyat de tunurile cu apă TOMA, de tancuri, de „arici”¹, de comandourile forțelor speciale. Baricada, înțesată de țevi îndreptate spre țintă, țevi care trag cu proiectile adevărate, pare ridicată între real și ireal. S-ar zice că e un drum fără întoarcere, ce șerpuiește sub un soare nemilos, printre coline golașe și câmpuri... Pământul Mesopotamiei care, de douăsprezece secole, fără să scoată o vorbă, ascultă și răspândește istoria tragică a oamenilor... Pământ unde începutul are întâlnire cu sfârșitul, rădăcinile cu morții, pământ absorbant, dătător de viață tuturor lucrurilor, sângelui și strigătelor, oaselor și pietrei, fără deosebire, pământ ale cărui măruntaie îi adăpostesc misterele și germeii viitori...

Opririle și etapele interioare ale unui călător care trece pe lângă hăuri și văi, rătăcindu-și printre flăcări nu drumul, ci întregul fir al călătoriei, și care, ajuns atât de departe, atât de departe încât nicio întoarcere nu mai e îngăduită, înțelege că vocea pe care o credea „a lui” l-a părăsit de mult timp: o fotografie pe care mi-a arătat-o Edip din Varto, la Cracovia, la o sută de kilometri de Auschwitz. O tânără arestată deși era

1. Vehicul blindat ușor folosit de armata turcă.